

פרופ' דניאלה טלמון-הלר, ד"ר קרן אבו-הרשקוביץ

המחלקה ללימודי המזרח-התיכון

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

תשפ"ב - סמסטר א'

תיאור הקורס: הקורס יקנה מושגי יסוד בדת האסלאם ובתולדותיה. נעסוק במצוות היסוד, בעיקרי האמונה, בקוראן ובחזית', במשפט, בחינוך, במיסטיקה המוסלמית, בכיתות השיעיות, בפולמוסים פנימיים וויכוחים בין-דתיים, בתנועות התחדשות ורפורמה, בלוח השנה האסלאמי ובטקסים הקשורים במחזור החיים של המוסלם והמוסלמית. כל זאת דרך מגוון מקורות ראשוניים מן המאות ה-7 עד ה-21, ובעזרת מאמרים מדעיים מדיסציפלינות שונות. רוב הנושאים יילמדו בראיה היסטורית - נעקוב אחרי צמיחת האסלאם, התפשטותו והתפתחותו בדורות מאוחרים יותר, התגבשות המוסדות הדתיים וההנהגה הדתית - על רקע תהליכים חברתיים, פוליטיים ותרבותיים. הקורס כולל סיור להכרת האסלאם בנגב.

דרישות: נוכחות בהרצאות, השתתפות פעילה בתרגיל על בסיס קריאה שוטפת בספרות המשנית ובקטעי המקורות מתוך המקראה, בוחן אמצע ובחינה סופית, שתי מטלות בכתב.

הרכב הציון: 70% בחינה סופית, 30% בוחן ומטלות. בונס עבור השתתפות ב"פורום" הקורס.

מרצה: פרופ' דניאלה טלמון-הלר, שעת-קבלה בחדר 519 טל' 77744 ביום ג' 16:00 – 17:00 (או בתיאום מראש); דוא"ל talmond@bgu.ac.il

מתרגלת: ד"ר קרן אבו הרשקוביץ, שעת קבלה בימי שלישי בין השעות 14:00-15:00, בתיאום מראש
abbou@bgu.ac.il

סדר השיעורים וביבליוגרפיה:

1. מבוא – דת האסלאם ותרבות האסלאם: סקירה היסטורית מתקופת ה"ג'אהליה" עד ימינו
(א) היו קנדי, מוחמד והח'ליפות: המזרח התיכון המוסלמי במאות השישית-האחת-עשרה, תרגום מאנגלית ע.
קופילביץ', ירושלים תשנ"ט, עמ' 1-27.

2. הקוראן

(א) אורי רובין, הקוראן, ירושלים 2019, עמ' 1 – 29. <https://www.magnespress.co.il/book/5944/read>

(ב) מאיר בר-אשר, "פרשנות הקוראן", בתוך: האסלאם. היסטוריה, דת ותרבות, בעריכת מאיר בר-אשר ומאיר חטינה, ירושלים 2017, עמ' 177 – 180. <https://www.magnespress.co.il/book/5861/read>

(ג) טהא חוסין, "הקוראן", בתוך: טהא חוסין והתחדשותה של מצרים: מבחר קטעים מכתביו, ערך ותרגם עמנואל קופילביץ', ירושלים 2001, עמ' 307-310. <https://kotar-TahaHussayn>

3. חדית' וסונה

אלה לנדאו-טסרון, "החדית'", בתוך: האסלאם. היסטוריה, דת תרבות, בעריכת מאיר בר-אשר ומאיר חטינה, ירושלים 2017, עמ' 192 - 219 www.magnespress.co.il/book/5861/read

4. אורח החיים האסלאמי – מצוות היסוד ולוח השנה

(א) נחמיה לבציון, דפנה אפרת, דניאלה טלמון-הלר, האסלאם. מבוא להיסטוריה של הדת, האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב תש"ס, א: 63 – 82.
(ב) חוה לצרוס-יפה, "הפרובלמטיקה הדתית של מצוות העליה לרגל באסלאם (דרכי האסלאמיזציה של טקסי פולחן קדומים)", דברי האקדמיה הלאומית למדעים, 11/5 (תשל"ו): 222-243.
להרחבה: מיכאל וינטר, "תפיסות אסלאמיות של זמן", זמנים: רבעון להיסטוריה, 68-69 (1999): 88-94. <http://www.jstor.WinterTime>

5. השריעה – الشريعة מושגי יסוד

(א) נחמיה לבציון, דפנה אפרת, דניאלה טלמון-הלר, האסלאם – מבוא להיסטוריה של הדת, האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב תשנ"ה, ב: 11-23, 32 – 43.
(ב) נורית צפריר, "ההלכה: המופתי והקאדי", בתוך: האסלאם. היסטוריה, דת תרבות, בעריכת מאיר בר-אשר ומאיר חטינה, ירושלים 2017, עמ' 244 – 249 <https://www.magnespress.co.il/book/5861/read>
(ג) נמרוד הורביץ, "אסכולות משפטיות והיסטוריה חברתית", ג'מאעה ח (תשס"ב): 196-199.
(ד) מאליס רות'וון, "נשים והשריעה", בתוך: האסלאם. מבוא קצר מאוד, תל אביב 2005 [1997], עמ' 120 - 134.

6. השריעה והעולמא

(א) אלברט חוראני, היסטוריה של העמים הערביים, תל-אביב 1996, עמ' 177 - 184.
(ב) דפנה אפרת "הופעת המדרסה - האמנם בישרה תפנית בתולדות החינוך המוסלמי?" בתוך: חינוך והיסטוריה, בעריכת רבקה פלדחי ועמנואל אטקס, ירושלים 1999, עמ' 101 - 112.
(ג) נחמיה לבציון, "בין עולמא לשליטים במדינה המוסלמית", בתוך: כהונה ומלוכה, בעריכת ישעיהו גפני וגבריאל מוצקין, ירושלים תשמ"ז, עמ' 115 - 121.
(ד) רון שחם, "תמורות במשפט המוסלמי", בתוך: האסלאם: היסטוריה, דת תרבות, בעריכת מאיר בר-אשר ומאיר חטינה, ירושלים 2017, עמ' 553-564. www.magnespress.co.il/book/5861/read

7. תיאולוגיה ופילוסופיה, **בוהן אמצע**

(א) נחמיה לבציון, דפנה אפרת, דניאלה טלמון-הלר, האסלאם – מבוא להיסטוריה של הדת, תל-אביב תשנ"ח, ב: 98-106, 120 - 136.
(ב) אלברט חוראני, היסטוריה של העמים הערביים, תל-אביב 1996, עמ' 189 - 197.

8. אסלאם בנגב: סיור לימודי
(א) מאיר חטינה ומוחמד אלעטאונה, מוסלמים במדינת היהודים: דת פוליטיקה, חברה, חולון 2017, עמ' 13 – 24,
49 – 52. <https://kotar.muslims>
(ב) עארף אבו רביעה, "בין מנהג שבטי לאסלאם: מוסד ה'צלחה' בחברה הבדווית בנגב, " שם, עמ' 260 – 270.
9. סגפנות ומיסטיקה (زهد وتصوف)
(א) שרה סבירי, הסופים, תל-אביב 2008, עמ' 19-57
(ב) נחמיה לבציון, דפנה אפרת, דניאלה טלמון-הלר, האסלאם – מבוא להיסטוריה של הדת, האוניברסיטה הפתוחה,
ג: 123-136.
(ג) אלע'זאלי, הפודה מן התעיה והטעות והמוביל אל בעל העוז והמלכות, תרגום: חוה לצרוס-יפה, תל אביב 1965,
עמ' 23 – 25, 55 – 60 (מומלץ לקרוא גם את המבוא, עמ' 9 – 21).
10. השיעה
(א) רועי וילז'ני, "האמאמיה, " בתוך: האסלאם, היסטוריה, דת, תרבות, בעריכת מאיר בראשר ומאיר חטינה,
ירושלים 2017, עמ' 334-352. www.magnespress.co.il/book/5861/read
(ב) אלישבע מכליס, "בדלנות, אוניברסליות ומהפכנות בשיעה, " שם, עמ' 574 – 588, 592 – 593.
11. האסלאם ובני דתות אחרות: ד'מה (חסות) וג'האד
(א) ברנארד לואיס, עלי היסטוריה. קובץ מחקרים, ירושלים 1988, עמ' 153-165, 178-193.
(ב) דניאל לב, "ג'האד, " האסלאם. היסטוריה, דת, תרבות, בעריכת מאיר בראשר ומאיר חטינה, ירושלים 2018,
עמ' 281 – 302. www.magnespress.co.il/book/5861/read
להרחבה: מרק כהן, "מיתוסים מודרניים של אנטישמיות מוסלמית, " פוליטיקה: כתב עת ישראלי למדע המדינה
וליחסים בינלאומיים, 9 (2009): 140-121. <https://www.jstor.org/cohen>
12. אסלאם סלפי ("פונדמנטלי")
(א) מאליס רות'וון, האסלאם. מבוא קצר מאוד, תל אביב 2005 [1997], עמ' 21 – 39.
(ב) אורי קופרשמידט, מאיר חטינה, האחים המוסלמים: חזון דתי במציאות משתנה, תל אביב 2012, עמ' 12-43.
<https://kotar-MuslimBrothers>
(ג) יצחק ויסמן, מבוא ל: סיד קטב, מניפסט האסלאם הרדיקלי, תרגום לעברית, רסלינג 2017, עמ' 7 – 18.
<https://www.regthink.org/articles/mosul> ש"דאע"ש

13. אסלאם מודרניסטי ליברלי

א) מוחמד אלעטאונה, "העולמא ומוסדות הדת", "האסלאם- היסטוריה, דת, תרבות, בעריכת מאיר בר-אשר ומאיר חטינה, ירושלים 2018, עמ' 639 - 643. magnespress.co.il/book/5861/read

ב) מאיר חטינה, "זרם הוסטיה: דגם אזרחי של אסלאם, "שם, 705 – 720.

ג) אסף דוד, "האסלאם האמיתי ותפקידו בחברה המודרנית": נוסח גילוי הדעת החותם של הועידה האסלאמית הבין לאומית הראשונה [נוב' 2004], "רוח מזרחית, 3 (2006): 40-43. <https://www.EastWind3>

בהצלחה! بالتوفيق والنجاح!